

УДК 81'243(07)

ББК 81.2-9

С 92

*Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету іноземних мов
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 20 березня 2007 року)*

Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: Зб. наукових праць / За ред. В. Т. Сулима, С. Н. Денисенко. Ч. 1. Лінгвостилістика. Лексика. Семантика. Фразеологія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 372 с.

Рецензенти:

Васянович Г. П.,

доктор педагогічних наук, професор;

Ріпецька О. Ф.,

доктор філологічних наук, професор;

Булатецька Л. І.,

кандидат філологічних наук, професор

Редакційна колегія:

Володимир Сулим,

кандидат філологічних наук, доцент;

Софія Денисенко,

доктор філологічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України;

Катерина Кусько,

доктор філологічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України;

Зоряна Жовнірук,

кандидат філологічних наук, доцент;

Галина Ісаєва,

кандидат філологічних наук, доцент;

Наталія Микитенко,

кандидат педагогічних наук;

Марія Ратич,

кандидат філологічних наук, доцент;

Тетяна Яхонтова,

кандидат філологічних наук, доцент

Відповідальний за випуск Володимир Сулим

У частині 1 збірника представлені матеріали доповідей науковців-учасників Міжнародної наукової практичної конференції „Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі” (м. Львів, 31 травня – 1 червня 2007 року). Автори стосовно розглядають особливості лексичних і фразеологічних систем мов, окремих лексико-семантичних груп, парадигматичні відношення, проблему функціонування різних типів висловлювань у дискурсах, питання її практики перекладу.

Літературні редактори: **Марія Козолуп, Руслана Комар, Олена Оленюк**

Комп'ютерна верстка: **Людмила Безущенко**

ISBN – 978-966-613-515-8

© Львівський національний університет імені Івана Франка.

1. Словотвірні морфемі *-wert*, *-würdig* частково зберігають лексичне значення, що впливає на смисло-структуру відповідних дериватів.

2. Для *-wert* характерна однозначність, тому всі без винятку деривати з цієї словотвірною морфемою містять сему пасиву.

3. У поєднанні зі семою процесуальності частково збережене лексичне значення досліджуваного словотвірних морфем забезпечує імпліцитне вираження афікованості логіко-семантичного об'єкта і локалізації агенса поза суб'єктом предикації. Прикметники на *-wert* і *-würdig* виражають пасивне значення не лише в перехідних, але й від неперехідних базових дієслів.

4. Всі девербативи на *-wert*, *-würdig* пов'язані із діяльністю людини. Серед базових дієслів значну частину становлять дієслова емоційного сприйняття.

5. У даних словотвірних моделях модальний компонент виражається морфемами *-wert*, *-würdig* і несе в собі сему оцінювання.

Список літератури:

1. Бондарко А.В. Направление функционально-грамматического описания «от формы» и «от семантики» // Функциональный анализ грамматических форм и конструкций: Межвуз. сб. – Л.: ЛГПИ им. А.И.Герцена, 1988. – С. 5-12.
2. Медведева Л.М. Части речи и залог (на материале англ. яз.) – К.: Вища школа, 1983. – 144 с.
3. Варина В.Г. Лексическая семантика и внутренняя форма языковых единиц // Принципы и методы семант. исслед. – М.: Наука, 1976. – С.233–260.
4. Гулыга Е.В., Шендельс Е.И. Принципы и методы семантического исследования. – М.: Наука, 1976. – 306 с.
5. Кузнецова Э.В. Лексико-семантическая группа слов и методы ее описания // Актуал. пробл. лексикологии. Докл. 2-й лингв. конф. – Новосибирск:Новос. гос. ун-т, 1969. – С.202–209.
6. Москальская О.И. Большой немецко-русский словарь. 2 т. – М.: Русский язык, 1980. – 656 с.
7. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка. Под руководством М.Д. Степановой. – М., 1979.
8. DUDEN Das Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache./ 2., völlig neu bearb. u. erw. Aufl. – Mannheim, Wien, Zürich: Dudenverlag, 1989. – 839 S.
9. DUDEN – Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. Mannheim, 1999. – 3., elektronische Aufl., 200 000 Stichwörter.
10. Klappenbach R. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. – Berlin: Akademie-Verlag, 1980. – 6 Bd. – 4579 S.
11. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. – Berlin: New York: Walter de Gruyter, 1989. – 822 S.
12. Mater E. Rückläufiges Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. – Leipzig: VEB Enzyklopadie, 1970. – 696 S.

821.111'06-34.08 Оутс

Оксана КРЕХТЯ

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЛІНГВІСТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПОРІВНЯННЯ ЯК ТЕКСТОТВОРЧОГО ЕЛЕМЕНТУ В ОПОВІДАННЯХ Д. К. ОУТС

© Крехтя О., 2007

Стаття присвячена ролі образних та логічних порівнянь в оповіданнях Д. К. Оутс. Розглядається функція порівнянь, міра їх експресивності в тексті.

Ключові слова: об'єкт порівняння, суб'єкт порівняння, образне і логічне порівняння, порівняльна конструкція, порівняльна речення.

The article is devoted to the role of simile and comparison in D. K. Oates' short stories. The function of comparison, measure of expressiveness in the text is considered.

Key words: object of comparison, subject of comparison, simile and comparison, comparative construction, comparative sentence.

Короткі оповідання сучасної американської письменниці Д. К. Оутс привертають увагу різноманітністю способів утворення підтексту та своїм мовностилістичним оформленням.

Одним із засобів мови, що володіють здатністю визначати інтенсивність образу та вказувати на ступінь його новизни у художньому тексті, є порівняння.

Об'єктом дослідження слугують короткі оповідання Д. К. Оутс із збірки «Faithless».

За мету ставимо:

- 1) виявити способи передачі порівнянь в авторському мовленні на рівні тексту;
- 2) дослідити функцію порівнянь, міру їх експресивності у художньому тексті.

Вивчення ролі мовних засобів у художньому творі (серед яких – порівняння) й досі перебуває в полі зору багатьох дослідників (Мороховський А. Н., Кухаренко В. А., Єфімов Л. П. та ін.), які висловлюють свої думки щодо визначення цього поняття.

«Сравнение – это структура, состоящая из двух компонентов: субъекта и объекта сравнения, объединенных формальными показателями мыслительной операции уподобления, такими как as, as...as, like, as though, as if such as и др. » [6:187].

Діаковою є думка Валгиної Н.С., яка художньо висловлюється про те, що «под перевернутим образом мається троп, в котором два противопоставленных объекта меняются доминирующими признаками, как, например, сравнения березы с мраморной колонкой» [2:134]. У словнику стилістики англійської мови знається: «Simile is a figure of speech whereby two concepts are imaginatively and descriptively compared»

Вказуючи на комунікативну функцію стилістичного прийому, Єфімов Л. П. підкреслює, що порівняння більш ефективний мовний засіб, який надає мовленню експресивності [3:65].

Для аналізу 351 порівняння розглянуто 11 сучасних оповідань Д. К. Оутс із збірки «Faithless». У більшості в автор віддає перевагу залишатися непоміченим («Ugly», «Guniove», «Faithless», «The Scarf», «What is My Life?», «Secret, Silent»). Залучаючи голоси оповідачів, імпліцитний автор створює нові образи, які збирає.

На думку Коралової А. Л., до факторів, які визначають інтенсивність образу, відносять дистантність вказаних понять та ступінь новизни образу [4:23], яка зростає у зв'язку із встановленням дистантності між вказаними поняттями: «These was a scattering of pimples on Luke's back, some of them big as boils and like little red berries that looked as if they'd be hot to touch» [8:175].

Скільки ці поняття належать до більш віддалених сфер дійсності, ступінь їх яскравості помітно зростає. Порівняння двох контактних порівнянь у реченні сприяє подвійному збільшенню експресивності: великі вугрі нарівнюють із точками кипіння, малі – із червоними ягодами. Колоритно збагачений порівняннями твір «Then, My Life?», де в уста головної героїні – оповідача вкладено шість логічних порівнянь: на початку і в абзаці, структурна сітка яких утворює порівняльне обрамлення: «I screamed in excitement, it was like tag, tag, like pom-pom-pull-away when one of the boys grabbed at my art and the other grabbed at my hair but I had my throat.» [8:176]. ... «I turned and ran to the right, then to the left, zigzagging by instinct, this was a game like a game like pom-pom-pull-away in the schoolyard» [8:176]. Насичений повтор логічних порівнянь створює безтурботність шкільного життя, веселощі, занурення в дитячі мрії і створює відчуття невпевненості, циклічності. Автор вдається до порівняльних конструкцій, щоб таким чином вплинути на читача, даючи йому змогу відчувати весь позитив атмосфери.

Змаїття логічних та образних порівнянь спостерігається під час зображення героя твору – клієнта кафе. Кафе-офіціантка відчуває на собі його неприязний погляд і оцінює словами: «He was ugly himself». Як бачимо, вона описує його зовнішність ланцюжком порівнянь, вміщених у двох абзацах, що сприяє збільшенню емоційності: «There would be no small talk here. No crude-sexy bunter. No laughs. Even before he ate the food he looked as if he was having exquisite gas pains. His body was as soft as something decomposing and his voice sounded as if they'd belonged to his dead father... His voice was hollow and fading like a voice on a distant radio

... some of the weird things about the man in the tweed suit was his hair, which he wore clipped short, in a crew cut. It had that metallic color, a no-color, like his eyes. It exaggerated his boyish appearance but made you wonder if there was a clinical reason for such short hair, like a scalp-skin ailment, or head lice. » [8:17]. Неабияку експресивність надають порівняння особливо зниженого тону: костюми клієнта прирівнюються до костюмів його діда, глухий, загробний голос – із голосом невловимої, слабкої радіостанції, пряме безколірне – як колір його очей, коротке волосся – ніби шкіра черепа або вошивість.

І порівняння збагачують уяву читача, викликаючи різку відразу до чоловіка-грубіяна, егоїстичної, жорстокої людини.

Важливу роль в описі зовнішності та характеру діючих осіб реалістичних оповідань виконують «зоосемічні порівняння» [1:11].

Серед них домінують порівняння із домашніми тваринами (36 шт.): «As if I were this craven dog that had been in and was groveling at his feet, to be bitied» [8:11]. «I learned to obey, like a good-natured dog...» [8:15]. «I cursed his own father curse him (smallish, homely boy) out and cuff him like a dog» [8:174].

Вказані приклади контрастно передають жалогідність, боягузливість, приниженість та злість, а також образність героїв через порівняння із собакою, якій притаманні всі ці характеристики.

У першому реченні дівчина сама себе порівнює із боягузливим собакою, передаючи свої відчуття невпевненості, боязкості в момент влаштування на роботу; тоді як у другому – жорстокий батько розлюченому собаці і карає невинного сина. Використання образного порівняння із конем ефективно забарвлює речення, спричинює появу негативного відтінку.

Важливою однієї репліки персонажа: «Slow down, babe, You're panting like a horse» [8:15], щоб відчувати в ній неповагу, грубість роботодавця до підлеглої, важке дихання якої він порівнює з диханням коня. Вказана ситуація спостерігається у реченні: «If in the dinner I sweated and panted like a horse, no one minded» [8:15]. Негативна самооцінка героїні підкреслює дисгармонію із її внутрішнім світом.

Важливу роль у творі використовується порівняльне речення, в якому передано відчуття болю важкохворого: «Next on the list was panting. Winded like a horse. But not wanting to lose control entirely...» [8:100]. Синтаксична експресія образного речення поширюється і реалізується у мікротексті, оскільки його речення семантично і

синтаксично залежні одне від одного. Порівняльна конструкція *like a horse* у вищезазначених випадках відображає негативно-підсилену авторську оцінку героям твору.

Карла уві сні із оповідання «Secret, Silent» порівнюється із сплячим котом: «Karla slept like a cat breathe deeply and evenly, low as a cat's purr» [8:193]. Ніс дівчини порівнюється із носом зайця: «While she was young, was a pretty, unlined face with a wrinkly-sniffy snub nose like a rabbit's» [8:165].

Порівняння та зіставлення з тваринами слугують показниками позитивних та негативних характеристик героїв. Увагу привертає різнобічність якостей тварин, як, наприклад, порівняння із боягузливим собакою. З основи зіставлення лежать не всі характеристики тварин, а лише ті, що актуальні за певної ситуації.

Окрему групу серед наявних становлять порівняння, об'єктами яких є порівнювані іменники на позначення частин тіла чи органів людини, які порівнюються із:

1) предметами побуту: «And there was Luke's flushed face, his laughing teeth his angry teeth, why was he angry and that sharp frown between his eyebrows like a knife blade the way an adult man might frown...» [8:177];

2) природними матеріалами: «I cried all that night spring. Couldn't stop. As through my heart was a block of ice now melting [8:20]»;

«Body like a fortress trussed in a girdle with numerous straps, hooks, and eyes... like a horse harness» [8:170]

3) з рослинним світом: «His skin tanned like stained wood, and the nipples of his chest darker, like berries.» [8:175].

Порівняння однорідних понять: частин тіла з іншими частинами тіла носить логістичний характер, в результаті чого ступінь їх експресивності помітно знижується: «But the palms of my hands were calloused from gripping the ball. Compared with Karla's hands they hardly seemed like a girl's hands at all» [8:196]; «His face was stained like a fist clenched tight» [8:177].

Така різноплановість наведених порівнянь говорить про красу (брови як ніж, засмагла шкіра – забруднений лід), силу (тіло, як фортеця, як упряж коня), чуйність (серце, як розтоплений лід).

Досить різноманітними є образні порівняння, що викликають негативні відчуття і структурно складають не тільки порівняльні словосполучення, але й поширені порівняння, які найповніше передають негативні ситуації: «Mitchell felt, for all that Otto was speaking so reasonably, as if the man had kicked him in the stomach» [8:6]. «...And her left front hoof came down on the edge of my foot, causing, me to scream as if I were being killed» [8:168]. «In the dreamy space of time remaining she felt a rivulet of moisture run down the left side of her face, like a stream of blood dared not wipe away...» [8:54].

Смислове навантаження згадуваних поширених порівнянь забезпечується порівнювальним прислівником або дієсловом, які в процесі порівняння набувають негативізму, тому обидві частини речення є носіями негативної оцінки, що передають страх, жорстокість, брутальність за різних ситуацій.

Значна кількість порівнянь негативної семантики (215 шт.) майже затьмарює мізерну (136 шт.), але яскраво забарвлену кількість позитивних: «This luminous silky scarf imprinted with butterflies like ancient heraldic coins» [8:157]. «His big mariner's watch glowed pale green in the dark like a floating green fish, or an eye». [8:120] «An elegant thick braid like a crown...» [8:171]. «I shielded my eyes from the glare of long strips of water in the marsh like slivers of broken mirror.» [8:174].

В основі позитивних порівнянь виступають іменникові форми у співвідношенні N-N (іменник-іменник) на означення неживих предметів та живого світу. Їх порівняльна несумісність надає тексту особливої експресії: шарф порівнюється з монетами, годинник – з рибою чи оком, коса дівоча – з короною, блиск стрічок – із шматками розбитого дзеркала.

Емоційна пам'ять автора оповідань ніби випромінює із своїх відчуттів різні враження – або конкретно-предметні, або викликані емоційно-психологічним напруженням. Авторська оцінюваність своєрідна у створенні як позитивних, так і негативних порівняльних образів авторської свідомості, морально-естетичних критеріїв.

Список літератури:

1. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сборник статей. / Науч. редактор П.Е. Бухаркин – СПб: Изд-во Санкт-Петербургского уни-та, 1999. – 444 с.
2. Борисова Т.С. Лингвистичні засоби створення образу стереотипного персонажа (на матеріалі англійської пригодницької прози XIX-XX ст.): Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. – Одеса: 2002. – 20 с.
3. Валина Н.С. Теория текста: Учебное пособие. – М.: Логос, 2003. – 280 с.
4. Єфімов Л.П. Стилистика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учебно-методичний посібник. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 240 с.
5. Коралова А.Л. Параметры интенсивности лингвистического образа: Проблемы лингвистического анализа // Сб. науч. трудов. под ред. Г.А.Гвоздевой. – М., Изд-во УДН, 1985. – 84 с.
6. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272 с.
7. Стилистика английского языка: Учебник / А.Н. Мороховский, О.П. Воробьева, Н.И. Лихошерст, З.В. Тимошенко. – К.: Вища школа, 1991. – С. 4.
8. Katie Wales. A Dictionary of Stylistics. – Longman. Pearson Education Limited, 2001. – 430 p.
9. Oates J.K. Faithless. Tales of transgression. – New York, 2002. – 390 p.